

פרשת כי תצא

מחודש

פניני וחידישי אור החיים הק'

יש מצוה לשבות יפת תואר

וְשָׁבִית שְׁבִיּוֹ: (כא, ז). מצוה, כדי שלא יראה כמזלזל במתנת מלך:

לזכור במלחמה שה' הוא הנותן לך כח

וְשָׁבִית שְׁבִיּוֹ: (כא, ז). עוד רמז, שהגם שתהיה אתה בגדר **שביו**, לפי ערך המשתער ללוחם ונלחם, אף על פי כן **ושבית**, ומזה עיניך תחזינה כי ה' הוא הנותן לפניך, ולא כחך ועוצם ידך עושה חיל:

אסור לבעול קודם שישבנה

וְשָׁבִית שְׁבִיּוֹ: וְרֵאִיתָ בַשָּׁבִיחַ (כא, י-יא). או נתכוון לאסור יפת תואר כל עוד שלא שבו שביו, שלא יאמר אדם כיון שהותרה לי אחטפנה ואוליכנה ואבעלנה, תלמוד לומר **ושבית שביו וראית בשביה**, פירוש כשתשבה אותה ותהיה שלך אם ראית בשביה וגו':

סומך ה' לנשברי לב

וְהָיָה הַבֶּן הַבְּכֹר לְשִׁנְיָאָה: (כא, טו). אמר הכתוב בדרך ודאית, על דרך אומרו (בבבא ש"ט לא) 'ורא ה' כי שנאוא לאה', כי ה' יראה בנשברי לב לסומכם:

הבטחת ונתנו בידיך היא בתנאי שהציאה למלחמה היא לשם נקמה
**כִּי תִצֵּא לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וְנָתַנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ
וְשָׁבִית שְׁבִיּוֹ:** (דברים כא, ז)

כִּי תִצֵּא לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וְגו'. צריך לדעת למה הוצרך לומר כל זה, שלא היה צריך לומר אלא כי תראה נשביה אשת וגו'. עוד, אחר שאמר **כִּי תִצֵּא לְמִלְחָמָה**, לא היה צריך לומר **על אויביך**:

ואולי כי לפי שצא הכתוב להחיר יפת תואר שאסורה שלא בשעת מלחמה, גם להחיר קדלי לחיורי (כתלי חזירים) (חולין ז). ושאר איסורין, חש הכתוב שזליאת ישראל למלחמה רגליהם לרע יקרו (ישעי' נט ז), כדי שיהנו מדבר איסור, לזה צא הכתוב והתנה ואמר **כִּי תִצֵּא**, תהיה יציאתך למלחמה להגקס **מאויביך** שהם אויבי ה', על דרך אומרו (תהלים קלט כא-כב) הָלוֹא מִשְׁנֵאִיךָ יְיָ אֱשָׁנָה וְגו' לְאוֹיְבֵים הָיוּ לִי, לטעם זה תהיה יציאתך. ואם תעשה כן, ונתנו ה' אלהיך בידך ושבית שביו, ומזה אתה למד, שזולת כן אם תהיה יציאתך לטעם אחר, והטעם מובן ממה שאמר בענין, אינו מובטח שיתנהו ה' בידו:

**כִּי תִצֵּא לְמִלְחָמָה עַל אֹיְבֶיךָ וְנָתַנּוּ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְיָדְךָ
וְשָׁבִית שְׁבִיּוֹ:** וְרֵאִיתָ בַשָּׁבִיחַ אִשָּׁת יִפֶּת תּוֹאֵר וְחִשְׁקָתָּ בָּהּ וְלָקַחְתָּ לָּהּ לְאִשָּׁה: וְחִבַּאתָהּ אֶל תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָתָ אֶת רֵאשֶׁהָ וְעִשְׂתָּהּ אֶת צִפְרֵנֶיהָ: וְהִסִּירָה אֶת שַׂמְלֹת שְׁבִיחָהּ מֵעַלֶיהָ וְיִשְׁבַּח בְּבֵיתְךָ וּבְכַתְּתָהּ אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחַר כֵּן תָּבֹא אֵלֶיהָ וּבְעִלְתָּהּ וְהָיְתָה לָּהּ לְאִשָּׁה: וְהָיָה אִם לֹא הִפְצַתָּ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמְכַר לֹא תִמְכְּרֶנָּה בְּכֶסֶף לֹא תִתְּעַמְרָה בָּהּ תַּחַת אֲשֶׁר עָנִיתָהּ: (כא, יז)

עולם, שמעיה ואבטליון (גיטין נז), ואונקלוס הגר (ס נז), וכאלה רבות:

עוד אגלה לך סוד אחד, תמצא נשמה טהורה דבוקה בנשמה טמאה, ואין כח בטהורה להטות הטמאה להטיב, והיא מונחת סם עד עת דרוך. ולא ולמד כיוצא בזה מנשמת רבי חנינא בן תרדיון שהיתה דבוקה בשכס בן חמור, כרמוז בחיבת רח"ת ידים (בבבא ש"ט ז' כא), כאמור בדברי המקובלים (בליקוטי תורה וישלח), ומלינו שהנפש הלזו לא עשתה מפעל טוב בשכס, וילתה כשדבק בדינה, מלאה הגפש מינה ונדבקה בו, כאמרו (סם פס' א) וְתִדְבַק נַפְשׁוֹ בְּדִינָהּ, ושמור לך כלל זה. ויש נפש קדושה בין הקליפה. שבמקום שכונתה טהרה לב השוכנת בחוץ להטיב, ויגרשו חלק הרע או ימתקוהו, והם הגרים המתגיירים מן האומות מעלמן כרות המואביה וכנעמה, וכמו שראינו בעינינו גרים שמעלמם באים ומתגיירים:

והנה כבר כתבתי כמה פעמים, כי באמצעות מעשה המראה יתלבש באדם אור השכינה ויגרש ממנו חלק הרע, כאמרו (קהלת ח ה) שֹׁמֵר מִלְּוָה לֹא יֵדַע דְּבַר רָע, ובפרט שלוחי מלואה. ועיין מה שפירשתי בפרשת שלח לך (במדבר יג טו) ששלוחי מלואה בשעת שליחותם, אפילו מיצר הרע מנחם מליבתם. וכמו כן העוסק בעבירה מתלבשת בו רוח הטומאה ומעותה לרבו:

אשת יפת תואר היא כדי לברר הניצוצות הקדושות שנפלו בקליפות
וראית בשביח אשת יפת תואר. הנה מאומרו **יפת תואר** משמע דוקא יפת תואר, ומאומרו **וחשקת בה** לרשו בספרי (פיס' ריא) 'אפילו כעורה', וזה מן התימה למה יאמר **יפת תואר** ויטכך לרבות כעורה, היה לו לומר **וראית אשת ולא יכתוב לא יפת תואר ולא וחשקת**:

ולישב הכתוב צריך להעיר בענין, למה יאז ה' כדברים האלה לתמא אדם עצמו צבת אל יכר (ע"פ מלאכי ב יא), ובפרט צבת מעשה הנס, במקום שצריך להוסיף טהרה ודבקות בה' יחיר, לעשות מעשה כיעור השנאויו אלכו יתברך, וזה יפעיל הרחקת דבקותונו בו יתברך. בשלמא התרת אכילת איסור מלינו לרמז"ס ז"ל (ה' מלכים פ"ח ה"א) שנתן טעם אדם ירעב, והוא טעם נכון, אבל מעשה זה יתעבנו עושנו. ורבותינו ז"ל אמרו (קידושין כא) 'לא דברה תורה אלא כנגד יצר הרע', ומן הראוי הוא להכניעו ולאבדו מלב עם קדוש, בזמן ההוא אשר מלכם בראשם להלחם להם:

אבן יסוד הדבר וסודו הוא על פי דבריהם ז"ל (זו"ח בלק פח). שאמרו שחטא אדם הראשון נשבו כמה נשמות יקרות ביד סטרא אחרת, והם נשמות הגרים, ולא ולמד כמה וכמה גדולי עולם באים מהאומות, ורות המואביה תוכיח (עיי' יצמות סג), וכמה גדולי

הטוב כרות וכנעמה. לזה יא' והבאתה אל תוך ביתך וגו', וירחיק ממנו חלק לזיקות בחינת הרע, ואז תבדק האשה אחר שלשים יום, אם נתגיירה – אשתו זו, והרי היא כרות וכנעמה, והוא אומרו והיתה לך לאשה – אם יחפץ. ואם לא יחפץ וגו', זה לך האות כי חלק הטוב שהיה בה ילא על ידי מעשה הראשון ונחלק הרע:

וּלְצַד שֵׁשׁ מִקּוּם שִׁתְּאוּרָה הָאֵדָם לְאִשָּׁה נְכָרִיָּה בְּדֶרֶךְ זָנוּת, כִּי לֹא אָמְרָנוּ שֶׁלֹּא יִתְאוּרָה לְנִכְרִית – אֲלֹא אִם יֵשׁ בָּהּ נֶפֶשׁ קְדוּשָׁה – דּוּקָא בְּזָמַן שֶׁהוּא בְּדַבַּר מְאוּרָה כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְנוּ, מִה שְׁאִין כּוֹן אַחֲרֵי כּוֹן, לְזֶה כּוֹה ה' וְגַלְחָה אֶת רֵאשִׁי וְעִשְׂתָּה אֶת צַפְרֵינִיָּה וְגו' וְכָל הַדְּבָרִים הַמְּנוּלוּסִים אֶת הָאִשָּׁה, לְהַסִּיר תְּאוּרָה הַטְּבַעִית, וְאִם נִתְגַּיֶּירָה וְחָפֵץ בָּהּ – זֶה לְךָ הָאוֹת כִּי נִתְמַתְקָה וְנִחְלַט מִמֶּנָּה חֵלֶק הָרַע, וְלִזֶּה וְהִיתָ לּוֹ לְאִשָּׁה, וְאִם לֹא יִחְפֹּץ בָּהּ, דְּקַדַּק לּוֹמַר בָּהּ, לְהַעֲבִיר כִּי הַחֶפֶץ הוּא בְּמָה שֶׁבָּהּ שֶׁהוּא חֵלֶק הַטּוֹב:

וְאוֹמְרוּ וְשִׁלַּחְתָּה לְנַפְשָׁהּ. דְּקַדַּק לּוֹמַר לְנַפְשָׁהּ, לְתַת טַעַם לְמָה יִשְׁלַחְנָה וְלֹא יִמְכַרְנָה וְיִהְיֶה מִדְּמִיָּה, כִּיּוֹן שֶׁהִיא מְכַלֵּל הַשְּׂבִיָּה שְׁנָתוֹן לוֹ ה', וְאָמַר, הַטַּעַם הוּא לְנַפְשָׁהּ, פִּירוּשׁ בְּשִׁבְלֵי נֶפֶשָׁה, שֶׁהִיא יִפֶּת תּוֹאֵר שְׂרַמְזוּ בְּחִילָהּ, אַחֲרַי שְׁנֵהֲגָה מִמֶּנָּה. אוֹ עַל זֶה הַדֶּרֶךְ, לְנַפְשָׁהּ, פִּירוּשׁ הַטְּמֵאָה שֶׁל הַגּוּיָה, לְשָׁלוֹל כִּי נֶפֶשׁ יִפֶּת תּוֹאֵר הַטְּהוֹרָה כִּכֵּר זְכִית בָּהּ, וְלֹא נִשְׁאַר בָּהּ חֵלֶק נֶפֶשׁ הַגּוּיָה. וְאוֹמְרוּ וּמְכֹרָה לֹא תִמְכְּרֶנָּה, כִּי ה' חָפֵץ שֶׁלֹּא יִנְהַגוּ יִשְׂרָאֵל עִם בְּחִינַת הָרַע בְּדֶרֶךְ זֶה, עַל דֶּרֶךְ אֹמְרוֹ (תְּהִלִּים טו כו) אֲשֶׁר הִפִּיתָ רִדְפוֹ, שְׂכוּחַ הַקְּדוּשָׁה מִתְרַעַמֵּת עַל הָאוֹמוֹת, שְׂאֲחַר שְׂרֹאִים יִשְׂרָאֵל מְנוּכִים רֹדְפִים אוֹתָם, וְזוֹ כִּיּוֹלָא בָּהּ, שְׂאֲחַר שֶׁהוּאִיא בּוֹלְעָה מִפִּיהָ לֹא יִהְיֶה עוֹד מִכֶּסֶּפֶה:

וְגַמְרָה אֹמְרָה תַּחַת אִשְׁרֵי עֲנִיתָהּ, פִּירוּשׁ אֲשֶׁר הוֹלֵאֵת מִמֶּנָּה עוֹשֶׂרָה וְטוֹבָה – שֶׁהִיא יִפֶּת תּוֹאֵר – וְעִשִׂית אוֹתָהּ עֲנִיָּה, עִשִׂית אוֹתָהּ מַעֲוֵנָה, עִשִׂית אוֹתָהּ עֲכוּרָה. וְזֶה יַעֲיֵד עוֹד עַל דְּבָרֵינוּ, כִּי הֵיטָב הֵיטָב בְּעוֹלָם שִׁיִּשְׂרָאֵל הִבָּא עַל אִשָּׁה הַגּוּיָה הוּא מַעֲוֵנָה אוֹתָהּ, וְהֵלֵךְ אָמְרוּ ז"ל (ע"ז כב) 'חֲבִיבָה עֲלֵיהֶם בְּהַמְתָּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִנְשׁוֹתֵיהֶן, וְנִשְׁוֹתֵיהֶם יוֹתֵר מֵהֶם', וְמָה עֵינֵינוּ הוּא זֶה לְגוּיָה, אֲלֹא הַכוֹנֵה הוּא עֵינֵינוּ הַנְּעֻלָּם, שֶׁהוּא שֶׁלֵּל קִדְשׁ מִמֶּנָּה:

וְאַחֲרֵי הוֹדִיעַ ה' אוֹתָנוּ אֶת כָּל זֹאת, יֵאָדָר מִמֶּרְיָ אֵל עֲלוּן כְּשִׁמְשׁ בְּנֵהָרִים בְּמִטָּה זו, וְהוּא לְפִי שֶׁהַקְּדִים בִּי תִצַּא לְמִלְחָמָה וְגו', שִׁיִּיאֲחֹתוֹ הִיא לְדַבַּר מְאוּרָה כְּמוֹ שֶׁפִּירְשָׁנוּ לְמַעֲלָה, אָמַר עוֹד אִם רָאָה בְּשִׁבְיָהּ, פִּירוּשׁ בְּשַׁעַת שְׂבִיָּהּ, וְכִמוֹ שֶׁכֵּן דְּקַדַּק רַמְבַּ"ם בַּפ"ח מֵה' מַלְכִים (ה"א), כִּי בְּאוֹתָהּ שַׁעַת עוֹדֵנוּ עוֹסֵק בְּמִטָּה, אִם יִרְאֶה אִשָּׁת יִפֶּת תּוֹאֵר, פִּירוּשׁ אִשָּׁת סְמוּד. וְדְבָרֵינוּ ז"ל אָמְרוּ (קִידוּשׁין כ"א) אִשָּׁת אִישׁ, וְדְבָרֵיהֶם אִמְתָּה, אֲלֹא שֶׁאִם לְדְבָרֵיהֶם לְבַד יִכוּן, הִיָּה לוֹ לּוֹמַר אִשָּׁת אִישׁ לֹא אִשָּׁת יִפֶּת תּוֹאֵר. אֲלֹא בְּאוֹתָהּ לְהַעֲבִיר שְׂבָחֵמִלְעוֹת הַיּוֹתוֹ עוֹסֵק בְּמִטָּה, יִגְלֶה ה' אֶת עֵינָיו לְהַכִּיר בְּגוּיָה שֵׁשׁ בָּהּ יִפֶּת תּוֹאֵר, שֶׁהִיא נִשְׁמָה הַקְּדוּשָׁה הַנִּקְרָאֵת יִפֶּת תּוֹאֵר, כִּי זֹהֵר נִשְׁמוֹת הַקְּדוּשׁוֹת מוֹפְלָא וְעֲלוֹם הוּא, וְזֹאת הָאִשָּׁה קִנְתָּה בָּהּ חֵלֶק זֶה הַטּוֹב, וְלִזֶּה קִרְוָה הַכְּתוּב אִשָּׁת יִפֶּת תּוֹאֵר. וְהִכְרַתָּה הוּא עַל יְדֵי שֶׁאֲתָה רֹאֵה שֶׁאֲתָה חוֹשֵׁק בָּהּ בְּזָמַן שֶׁאֲתָה דְּבוֹק בְּשִׁכְנֵיהָ, בְּחִמְלָעוֹת הַיּוֹתֵךְ עֶסוֹק בְּשִׁלְחוֹת מְאוּרָה כְּאֹמְרוֹ, זֶה יַעֲבִיר שֶׁלְּדַבַּר טוֹב חֲשִׁקָתָה:

וְדִקְדַק לּוֹמַר בָּהּ וְלֹא אָמַר אוֹתָהּ, לְהַעֲבִיר כִּי לֹא לְאִשָּׁה אֲתָה חוֹשֵׁק אֲלֹא לְמָה שֶׁבָּהּ, שֶׁהִיא יִפֶּת תּוֹאֵר, שֶׁהוּא חֵלֶק הַטּוֹב הַדּוּמָה לְנֶפֶשׁ הַטְּהוֹרָה. וְכִפִּי זֶה הַגֵּם שֶׁכְּעוֹרָה הָאִשָּׁה, בְּכָלֵל הַהִיתֵר, כִּי אֵינִי חוֹזֵר יִפֶּת תּוֹאֵר לְגוֹלָם הַנִּגְלָה, כִּי אֲלִיוֹ לֹא יִמְשֵׁךְ תְּאוּרָה יִשְׂרָאֵל בְּמִטָּב זֶה כְּמוֹ שֶׁאָמְרָנוּ:

וְאָמַר וְלִקְחָתָה לְךָ לְאִשָּׁה, הִנֵּה בְּכָל מִאֲמַר הַמִּתְכַּנֵּה לָהּ, אָמַר הַכְּתוּב בְּלִשׁוֹן כִּיּוּנִי, וְהִבְאֵתָה וְגו' וּבְעֵלְתָה וְגו' וְשִׁלַּחְתָּהּ, וְכֵאֵן אָמַר וְלִקְחָתָה, שִׁינָה הַכְּתוּב, לְהַעֲבִיר שֶׁהַלְקִיחָהּ הִיא בְּנַעֲלָם, שֶׁהִיא נֶפֶשׁ הַקְּדוּשָׁה, שְׂבָחֵמִלְעוֹת הַעֲנִין יִהְיֶה לוֹ בָּהּ לְקִיחָהּ אַחֲרַי שִׁזִּכָּה בִּיפֶת תּוֹאֵר, כִּי כְּשִׁדְּבַק אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּאִשָּׁה שֶׁבָּהּ חֵלֶק מִהַטּוֹב, תִּכְפַּר יִקְנֶה מִקּוּמוֹ חֵלֶק הַטּוֹב בְּיִשְׂרָאֵל וְיִזְכָּה בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁזְכַּתָּה לִינָה בֵּת יַעֲקֹב בְּנֶפֶשׁ קְדוּשָׁה בְּפִגּוּעַ בָּהּ שֶׁכֵּס בֵּן חֲמוּר:

וְהִנֵּה לְפִי שֵׁשׁ שְׂחֵי בְּחִינּוֹת דְּבִיּוֹת הַקְּדוּשָׁה בְּקִלְפֵיהָ כְּמוֹ שֶׁזְכַּרְנוּ לְמַעֲלָה, וְזֹאת הָאִשָּׁה אִין יְדוּעַ אִם חֵלֶק הַדְּבוֹק בָּהּ הוּא דְּבַר הַיּוֹלָא דְּבִיּוֹתָהּ רֵאשׁוֹנָה כְּנוֹכַר, וְנִשְׁאַרָה הָאִשָּׁה חֲלוּטָה בְּחֵלֶק הָרַע וְנִתְרַקְנָה מִחֵלֶק הַטּוֹב, אוֹ אֲפֹשֶׁר שְׂכוּלָה נִחְלַטָּת בְּחֵלֶק

דרכי העבודה במלחמת היצר

כְּאֵדָם הַלּוֹחֵם עִם אוֹיְבוֹ, שֶׁאִם יִתְרַשֵּׁל יְקוּם עֲלוֹ וְהַכְּהוּ, כְּמוֹ כֵּן אִם יִתְרַשֵּׁל הָאֵדָם מִלְּחוּם אֶת הָאוֹיֵב, יְקוּם עֲלוֹ וְיִאֲדָלָהּ מִן הָעוֹלָם. וּמִצְטִיחוֹ הַכְּתוּב שֶׁהַגֵּם שֶׁתְּקִיף הוּא הַיֵּלֵךְ מִכַּח הַאֲנוּשִׁי, אִף עַל פִּי כֵּן יִתְנַהוּ ה' בִּידוֹ. וְאוֹמַר וְשִׁבִּית שְׂבִיּוֹ דְּקַדַּק לּוֹמְרוֹ שְׂבִיּוֹ וְלֹא אוֹתוֹ, שְׁאִין בּוֹ מִמַּסַּע בְּעֲלָמוֹ, וְהַעֲדָרוֹ הוּא הַמַּקּוּוֹה, אֲלֹא שְׂבִיּוֹ פִירוּשׁ מִה שֶׁשָּׂבָה הוּא מִבְּחִינַת הַטּוֹב מִמֶּד וּמִכִּיּוֹלָא בְּדִ, בְּפִיתוּיוֹ וּבְנִחְוָנוֹ, שְׂכַמָּה נִשְׁמוֹת מַעַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׂבִיּוֹת בִּידוֹ: וְאוֹמְרוּ וְרֵאִית בְּשִׁבְיָהּ אִשָּׁת יִפֶּת תּוֹאֵר. אָמַר אִשָּׁת סְמוּד, פִּירוּשׁ נִשְׁמָת אֵדָם, כִּי אִין הַס"מ שׁוֹלֵט בְּנֶפֶשׁ עַד שֶׁתִּרְדַּ מִטָּה וְתִכְנַס בְּאֵדָם, מִמֶּנּוּ הוּא לּוֹקַחָה בְּשִׁבְיָהּ. וְהַנֶּפֶשׁ תִּקְרָא אִשָּׁה, וְקִרְוָה לּוֹ יִפֶּת תּוֹאֵר, כִּי הַנֶּפֶשׁ יִפֶּה עַד מֵאֵד, אֲלֹא שֶׁמִּתְנוּלָת

וּבְדִרְךָ רַמְזוֹ תִּתְבָּאֵר הַפְּרָשָׁה עַל זֶה הַדֶּרֶךְ. הִנֵּה כָּל בְּנֵין הָעוֹלָם וְקִיּוּמוֹ תְּלוּי בְּמַעֲשֵׂה עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אִם יִטְיִבוּ דְרִכֵּיהֶם הָעוֹלָם קִיּוּם, וְיִשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וְתִגַּל הָאֲרֶז (תְּהִלִּים טו י"א), גַּם ה' אֲלֵהֵינוּ יִשְׂמַח וְיִגַּל בָּנוּ, וְיוֹשֵׁר דְרִכָּם שֶׁל יִשְׂרָאֵל תְּלוּי בְּנִחְוָנוֹ יֵאָר הָרַע. וְבִּזֵּה הַכְּתוּב לְהַעֲבִיר הָאֵדָם, כִּי בִּיִיאֲחֹתוֹ מִעוֹלָם הָעֲלוּן לְבַד לְעוֹלָם הַזֶּה, יִהְיֶה מוֹכֵן לְמִלְחָמָה, כִּי לֹא יִחְשׁוּב שְׁאִין לְרִיד תְּגַבְרַת לְנִחְוָנוֹ זֶה, אֲלֹא אֲדַרְבֵּה לּוֹ יִקְרָא מִלְחָמָה, עַל דֶּרֶךְ אֹמְרָם (אֲבוֹת פ"ד מ"א) 'אִיזוֹהוּ גְבוּר הַכּוֹבֵשׁ אֶת יִכְרֹ' שְׁאִין גְּבוּרָה גְּדוּלָה מִזּוֹ, וְלִזֶּה אָמַר לְמִלְחָמָה בְּפֶת"ח תַּחַת הַלֵּל"ד:

וְאוֹמְרוּ עַל אוֹיְבֵיךָ, בֵּא לְהַעֲבִיר כִּי לֹא מִלְחָמָה זֶה כְּגַבּוּר הַלּוֹחֵם לְכַוֵּד עֵיר, וְכִּשְׁיִקוֹץ בְּמִלְחָמָה יִפְנֶה וְיִלָּךְ לְעֲלָמוֹ, אֲלֹא

פניני חידושי אור החיים הק'

תורתו של הגוי אין לה שום עליה

כִּי יִמְצֵא אִישׁ שֹׁכֵב עִם אִשָּׁה בְּעֵלְתָּ בְּעַל וּמְתוֹ גַּם שְׁנֵיהֶם (כג, כג). ואומרו עוד **כִּי יִמְצֵא אִישׁ שׁוֹכֵב וְגו'**, יתבאר על פי דבריהם ז"ל (סנהדרין נט). שאמרו 'גוי העוסק בתורה חייב מיתה', ע"כ. והוא אומרו **כִּי יִמְצֵא אִישׁ שׁוֹכֵב עִם אִשָּׁה** - שהיא מאורסת לבעלה, שהיא התורה כלת ישראל, ומתו גם שניהם פירוש העכו"ם העוסק, וגם התורה ההיא לא יהיה לה עליה, אלא תדעך נרה, ואין לה חיות כדרך אמרי תורה דכתיב (משלי ז כג) 'כי חיים הם':

נשים אינם יכולים לקדם אורחים ללא רשות בעליהן

עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְמוּ אֶתְכֶם בְּלִבְכֶם וּבְמִים (כג, ז). שוב עמדתי אל תוכן ענין זה, וראיתי שאין טענה על הנקבות לקדם לנשים, כי הגע עצמך שירצו בלבם לקדם היכול ילכו עשות בלא רשות בעליהן, ומה גם בראות בעליהן אויבים להם, אנוסים הם הגם שלא יקדמו אותם, ומעתה אין טענת אשר לא קדמו אלא על הזכרים, ועמד הדין 'עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית' (ויצמות סט):

ה' אוהב ישראל אפי' כשאינם ראויים

וְלֹא אָבָה ה' אֱלֹהֶיךָ לְשִׁמְעַע אֶל בְּלָעֶם וְכוּ' כִּי אָהַבְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ: (כג, ו). אומרו **וְלֹא אָבָה**, פירוש הגם שהיה מקום לשמוע מצד ענפי החטא שהיה בלעם נאחז בהם, אף על פי כן נתרצה ה' בלא טעם ולא שמע וגו'. ונתן הטעם, **כִּי אָהַבְךָ ה'**, פירוש לא לצד שהיית ראוי לדבר זה:

בזמן הסכנה צריך שמירה יתירה מהרהורי עבירות

כִּי תִצֵּא מַחֲנֶה עַל אֹיְבֶיךָ וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע: (כג, י). **כִּי תִצֵּא מַחֲנֶה וְגו'**. פירוש הגם שיש דקדוקי עבירות שה' לא יעניש עליהם, ואם יעניש יהיה עונש קל, מודיע הכתוב שבשעת הסכנה - שהוא בזמן שיוצאים על אויביהם, צריכין שמירה מכל דקדוקי עבירות, כאומרו **מִכָּל דְּבַר רָע** וגו', וכלל בתיבת **דְּבַר** גם סיבות שממנו יסובב הרע. והעיר במה שצוה סמוך לזה **כִּי יְהִי בְךָ אִישׁ אֲשֶׁר לֹא יְהִי טָהוֹר** וגו', ואמרו רבותינו ז"ל (כתובות מו). ש'הרהורי עבירה ביום מביאין לידי קרי בלילה', ונתכוין הכתוב בסמיכות זה לומר, שעל כיוצא בזה יצו במאמר **וְנִשְׁמַרְתָּ מִכָּל דְּבַר רָע** וגו':

לזה אמר **בכסף** - לשון כוסף, כי באמצעות תאות וכוסף לבנות בני אדם, ימכרו את נפשם ביד אויב, ורמזנו מזה בפסוק (ויקרא כה לו) **אֵת פְּסָפְדָּ לֹא תִתֶּן לוֹ בְּנִשְׁבָּ וְגו'**. ואומרו **לֹא תִתְעַמַר** כמו שתרגם אונקלוס 'לא תתגרי', פירוש לא תגרה בה מחבלים המתגרים בנפש החוטאת, תחת אשר עניתה, כי החטא יקרא בערך הנפש עינוי:

במעשיה הרעים. וכשינואח היצר, אז יסכיל האדם בנפשו מה יפה ומה נעימה היא. ואמר **והשקת בה**, פירוש אז החשק שהיה לו בדברי היצר ובפיתויו, ילכסם בה לתקן לה המושכלות, ועולם הקיים שכולו טוב:

ואומרו **והבאתה אל תוך ביתך** לפי שעל ידי פיתוי הרע מתרחקת הנפש מהגוף, ושוכן חלק רע במקומה, כדרך אומרו (איוב יח ז) **טָרַף נַפְשׁוֹ בְּאֶפְסוֹ**. והגוף יקרא בית, על דרך אומרים (תענית יא). 'מי מעיד בלדם קורות ביתו' - שהוא הגוף (עיי' זוהר ח"ג ע"מ רעה). וכשינואח יכרו, יביא נפשו לתוך ביתו, ויקרא **בעל נפש**. ולהיות שהנפש שקנה מקום טמא, כריך לנקותה מתחלואי הרע הנדבק בה, שהוא בחינת **שער הראש**, והוא אומרו **וגלחה את ראשה**. גם בחינת הקליפה הרמוזה **בלפרנים**, אמר כנגדה - **ועשתה את צפרניה**, לשון תיקון, ותסיר מסוה הטומאה המתכסה בה - הנפש מרוח הטומאה, והוא אומרו **והסירה את שמלת שביה מעליה**, פירוש שקנתה מִשְׁבְּרָתָה במקום טמא:

וזה יהיה על ידי מירוק החטאים ודרכי התשובה, והכנת הדעת מול חלחי ישראל כרוך הוא. ויבחר מקום מושב לה בית מיוחד לישראל שהוא בית המדרש, והוא אומרו **וישבה בביתך**, ותתודה **בבכי** על אשר מעלה באביה ואמה ועל פרידתה מהם, אביה זה הקדוש כרוך הוא, אמה היא כנסת ישראל (ברכות לה:), ירח ימים זה שיעור המספיק לשב, או ירמוז **לחודש המנוח** לתשובה שהוא **חודש אלול**:

ואחר כן תבוא אליה. פירוש אתה תכנס ליהנות מאורה, כבוד אומרו (משלי טז ט) **נֶפֶשׁ עֲמֹל עֲמֹלָה לוֹ**, ותסייעהו לעמוד בדרך הגאות, ותקרא אתה בעליה, שקנית אותה בכח מעשיך, והוא אומרו **ובעלתה**. גם ליום התחיה תהיה מיוחדת לך לחזור לגופך ותעמוד בה, והוא אומרו **והיתה לך לאשה**:

והזר הכתוב לזוות על הנפש, שאם האיש לא נטה לבו לקוות להטיב לנפשו, ולהתעלם להאיר לה בעולם העליון, על כל פנים יזהר שלא יריע לה, כדרך שאמר שלמה (קהלת יב ז) **וְקָרוֹחַ פְּשִׁיז אֶל הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר נִתְּנָה**, ודרשו במסכת שבת (תנ"ח) 'תנה לו כמו שנתנה לך', והוא אומרו **אם לא חפצת בה ושלחתה לנפשה**, פירוש שלא תמסרנה ביד שבאי, אלא בת חורין ואין עליה יד מושל. **או יראה** על דרך מה שאמרו בזוהר (ח"ג סז). בפסוק (ישעי' טו ט) **נִפְשֵׁי אֱוִיָּהֶיךָ בְּלִילָה**, שעל השכינה הוא אומר נפשי, והוא מה שרמזו באומרו **ושלחתה לנפשה** - שהוא השכינה, שתחזור למקום שילתה ממנו:

ואומרו **ומבור לא תמכרנה וגו'**, על דרך מה שדרשו בספר הזוהר (ח"ג כז). בפסוק (שמות כא ח) **לְעַם נִכְרִי לֹא יִמְשַׁל לְמִכְרָה**. ואומרו **בכסף**, לפי שאומר אדם איך ימשול אדם בנפשו למוכרה,

הממליך את היצה"ר עליו אינו יכול לשמוע מוסר

כִּי יְהִי לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה אֵינָנו שֹׁמְעֵ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם: (כא, יח)

ממליך בתוכו יצר הרע נשללת ממנו הידיעה והשמיעה מהנאמר אליו, כי היצר עומד על מפתח הלב ומונע הדברים מהגיע אל

כי יהיה לאיש וגו' איננו שומע. כריך לדעת אומרו איננו, שהיה לו לומר אינו שומע. ואולי שבא להעיר, כי כשאדם

הנפש, כי הם יחייבוהו ללכת משם. והמשלתי הדבר למלך שהיו שועריו גנבים ולסטים, והבאים לקבול לפני המלך מהם, היתכן שהשוערים ההם יוליאו להם רשות ליכנס, לחייבם למלך, כמו כן הדבר הזה:

הנפש, כי הם יחייבוהו ללכת משם. והמשלתי הדבר למלך שהיו שועריו גנבים ולסטים, והבאים לקבול לפני המלך מהם, היתכן שהשוערים ההם יוליאו להם רשות ליכנס, לחייבם למלך, כמו כן הדבר הזה:

החושך שבטו מלחנך בנו, בסוף בנו מורד בו

מזניהם, ומניחים אותם לעשות הטוב והישר בעיניהם, זה יסובב שגם בהם ימרו. וזה שיעור הכתוב **בי יהיה לאיש וגו'**, דע שאיננו שומע בקול הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל, ולזה הגם שסרוהו **לא ישמע אליהם**, פירוש מלבד שלא יקבל לחזור מעבירות שבינו ובין המקום, עוד לו **שלא ישמע אליהם**:

בקול אביו ובקול אמו. טעם שהורכך להזכיר אביו, ולא הספיק לומר בקולו – וחוזר לבדו שאמר שאמר בסמוך. העיר הכתוב כי בן סורר ומורה ליוולדיו, יסובבהו כן היותו מורד באביו ואמו, שהם הקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל (בכחות לה; זוהר ח"ב פה.), על דרך אומרו (משלי א ח) **שָׁמַע בְּנֵי מוֹסֵר לְבָבָהּ וְאֵל פִּטְטָה תּוֹרַת לִמּוּדָה, כִּי לִפְנֵי שׂוֹלְדָיו חוֹשָׁכִים שְׂבִטִים**

עונש החוטאים תלוי בקולר החכמים על שלא הוכיחום

וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת ותלית אתו על עין: לא תלית נבלתו על העין כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת אלהים תלוי ולא תטמא את אדמתך אשר יי אלהיה נתן לה נחלה: (כא, כב-כג)

במרדו, ולא חזר בתשובה עד שמת בחטאו, והוא אומרו והומת. ותלה ה' חסרונו על החכם, כאומרו ותלית אתו על עין – זה החכם עץ עושה פרי (עיי' ב"ב טו.; זוהר ח"ג רב.), שהוא יטול עונשו, כי ה' ליוהו להוכיח ולחזור ולהוכיח עד הכאה (וערכו טז.), וכמו שכתבנו בפרשת קדושים (ויקרא יט יז), וכשהוא העלים עינו מאיש זה עד שמת, מתחייב בו:

וכי יהיה באיש חטא וגו'. סמך פרשה זו לשלפניה, לפי שה' מסלסל סדר תיקון האדם, בתחילה העירו על עצמו כמו שפירשתי ברמז פרשת כי תלך (פסוקים י-יז), אחר כך העיר האב על הבן כמו שרמזנו בפסוק (יח) כי יהיה [לחיש] בן סורר וגו', וכאן העיר על חכמי הדור, לפקוח עין על עושי עול. והוא אומרו **כי יהיה באיש חטא משפט מות**, ונשאר עומד

אין להרהר אחר החכם ולבזותו

ואומרו לא תלית וגו'. בא לכוות להמון עם שלא ירהרו אחר החכם, על דרך אומרו (ברכות יט.) 'אם רלית תלמיד חכם שעבר עבירה ביום, אל תהרהר אחריו כלילה, שמת עשה תשובה' והעמידה צדלתי עשה תשובה'. והוא אומרו **לא תלית נבלתו**, כי החטא יקרא גם כן נבילה, לא תהרהר אחריו כלילה שהוא זמן לינה אחת, על העין – שהוא תלמיד חכם, **כי קבור תקברנו** לאותו חטא מעל העין **ביום ההוא** עצמו, והטעם – **כי קללת**

ואומרו לא תלית וגו'. בא לכוות להמון עם שלא ירהרו אחר החכם, על דרך אומרו (ברכות יט.) 'אם רלית תלמיד חכם שעבר עבירה ביום, אל תהרהר אחריו כלילה, שמת עשה תשובה' והעמידה צדלתי עשה תשובה'. והוא אומרו **לא תלית נבלתו**, כי החטא יקרא גם כן נבילה, לא תהרהר אחריו כלילה שהוא זמן לינה אחת, על העין – שהוא תלמיד חכם, **כי קבור תקברנו** לאותו חטא מעל העין **ביום ההוא** עצמו, והטעם – **כי קללת**

הצדיקים צריכים להוכיח ולקרב את הנדחים מעם ה'

לא תראה את שור אחיה או את שיו נדחים והתעלמת מהם השיב תשיבם לאחיה: ואם לא קרוב אחיה אליך ולא ידעתו ואסתתו אל תוף ביתך והיה עמך עד דרש אחיה אתו והשבתו לו: וכן תעשה להמרו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיה אשר תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם: לא תראה את המור אחיה או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו: (כב, א-ד)

שהוא הקדוש ברוך הוא, ויחס לו שם זה, להעיר אל מי מקדושו הוא מלכה, שהם הלדיקים, כמו שכתבנו: **ואומרו נדחים**, על דרך אומרו (לעיל ד יט) **ונדחת והסתתות לקם וגו'**, שהעובר פי ה' יקרא נדח. וילו ה' לכל יתעלב, **אלא ישיבם לאחיו**, הוא אלהי עולם. וכפל לומר **השיב תשיבם**, נתכוון כי מתחילה ישיבם לדרך הטוב, ובזה יתקרבו אל אביהם שבשמים, והוא אומרו **תשיבם לאחיה**:

לא תראה את שור וגו'. פרשת זו באה לרמוז בפרטות חיוב התוכחות, שצריכין בני אל חי לדיקי עולם לעשות לעם ה'. והן אלה לדיקים יקראו לכל מעלתם אחים (זוהר ח"ג ז), כמו שהעירותיך (ויקרא יט יז) שכינוי זה הוא מדריגה היותר מעולה שכלל כינויים אשר יתכנו בהם יחודי עם (שמו"ר נב יא). ואותם אלה ה' כי תראה את שור – אלה הם בני אדם שנמשלו כבהמות, והם ללון קדשים (ויחזקאל לו לח), ולזה קראם שור ושה. אחיה –

פניני והידושי אור החיים הק'

כשהאדם חושב מחשבה שפתותיו דובבות מעצמן

אֲשֶׁר דִּבְרַתְּ בְּפִיךָ: (כג, זל). **יתבאר** על דרך אומרים בזוהר (ח"ג זל) בפסוק (קהלת י ט) 'כי עוף השמים יוליד את הקול', כי כשאדם חושב בדעתו מחשבה, שפתותיו דובבות מעצמן בלא ידיעתו. והוא אומרו **אשר דברת בפיך**, כי הגם שלא עשה אלא מחשבה, פיך דיבר מה שחשב, ולזה דקדק לומר **בפיך**, שאם לא כן למה הוצרך לומר **בפיך**, וכי אין אנו יודעים כי הדיבור הוא בפה, ולדברינו יבא על נכון, ושבעים פנים לתורה:

להורר מאכילה גסה

בַּנְּפֶשֶׁת שֶׁבַעַף וְאֵל בְּלִיָּה לֹא תִתֵּן: (כג, ט). אומרו **ואל בליך** בתוספת וא"ו, להעיר שקדמה מצוה אחרת, והוא שלא יאכל אכילה גסה, והוא מה שדייק באומרו **שבעך** ודרשו ז"ל (ב"מ פז): 'לא אכילה גסה', והוסיף עוד לומר **ואל בליך לא תתן**:

יש להתבונן אם יכול לסבול המלקות

וְהָיָה אִם בֵּן הַכּוֹרֵת הֲרִשָׁע וְגו' (כג, ט). אמר **בן בחירק**, רמז שצריך להתבונן בו לדעת אם יכול לסבול הארבעים. אבל אם אמדוהו לפחות מכן, אינו לוקה אלא לפי מה שאמדוהו (מכות כג):

ואמר עוד לא תראה חמור אחיך וגו'. נתכוין בזה שלא יאמר הלדיק שלא נטוה אלל על איש שנידח בעבירות אבל ישנו בהשג, אבל אם נפל והרצה להרשיע, הלנופלים תקומה, ואזדה תקוה ממנו. לא כן הוא, אלל לא **תראהו ותתעלב**, ולריך לחקים **עמו**, דקדק לומר **עמו**, דוקא אם הוא מסייע בדבר שרואה לשוב, אבל אם הוא נופל ואינו חפץ בהקמתך, פטור אתה, שזה נכנס בגדר לך, וכתיב (משלי ט ט) **אל פוּכַח לְךָ פֶן יִגְנָחֶךָ:**

המוציא לנו על התורה צריך להשתדל בה יותר

בִּי יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וְבָא אֵלֶיהָ וּשְׁנָאָהּ: וְשָׁם לָהּ עֲלִילַת דְּבָרִים וְהוֹצִיא עֲלֶיהָ שֵׁם רָע וְאָמַר אֵת הָאִשָּׁה הַזֹּאת לְקַחְתִּי וְאָקְרַב אֵלֶיהָ וְלֹא מִצְאָתִי לָהּ בְּתוּלִים: וְלָקַח אָבִי הַנֶּעֱרַר וְהוֹצִיאָו אֵת בְּתוּלֵי הַנֶּעֱרַר אֵל זְקֵנֵי הָעִיר הַשְּׂעֵרָה: וְאָמַר אָבִי הַנֶּעֱרַר אֵל הַזְּקֵנִים אֵת בִּתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה וַיִּשְׁנָאָהּ: וְהִנֵּה הוּא שֵׁם עֲלִילַת דְּבָרִים לְאָמַר לֹא מִצְאָתִי לְבִתִּי בְּתוּלִים וְאֵלֶּה בְּתוּלֵי בִּתִּי וּפְרָשׁוּ הַשְּׂמֵלָה לְפָנַי זְקֵנֵי הָעִיר: וְלָקַחוּ זְקֵנֵי הָעִיר הַזֶּה אֵת הָאִישׁ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ: וְעָנְשׁוּ אֹתוֹ מֵאָחַ כֶּסֶף וְנָתְנוּ לְאָבִי הַנֶּעֱרַר בִּי הוֹצִיא שֵׁם רָע עַל בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל וְלֹא תִּהְיֶה לְאִשָּׁה לֹא יוֹכֵל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יְמֵיו: וְאִם אָמַת הָיָה הַדָּבָר הַזֶּה לֹא נִמְצְאוּ בְּתוּלִים לְנֶעֱרַר: וְהוֹצִיאָו אֵת הַנֶּעֱרַר אֵל פֶּתַח בֵּית אָבִיהָ וּסְקָלָהּ אֲנָשֵׁי עִירָהּ בְּאֲבָנִים וּמָתָה בִּי עֲשֵׂתָה נִבְלָה בְּיִשְׂרָאֵל לְזִנוּת בֵּית אָבִיהָ וּבַעֲרַתְּ הָרַע בְּמִקְרָבָהּ: (כג, יג-כג)

פננסה טובה, ואלרצא רואה כי כל האנשים שרחקוה ואינם חושבים בה כל עיקר, בתייהם מלאים כל טוב. והוא אומרו **ושם לה עלילות דברים**, והוציא עליה **שם רע** בלומרו את האשה הזאת לקחתי, פירוש שאינו כופר בליקוחיה, אלל שאומר **ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים**, פירוש לשון חזק, כי עוסקיה סביב יחנו לפוק על דלתי אחריים למלא טרף: **מודיע הכתוב כי הקדוש צריך הוא שהוא הנקרא אבי הנערה**, וכנסת ישראל, יתבעו עלצונה של תורה לפני בית דין הגדול, והוא אומרו **ולקח אבי הנערה ואמה**, והוציא את

ואומרו ואם לא קרוב אחיך וגו'. בזה העיר כי הוא מדבר על זמן גלות האחרון כי לא קרוב, כדרך אומרו (במדבר כד יז) **לְשׂוֹרְנוּ וְלֹא קְרוֹב.** עוד לו **ולא ידעתו**, שנסתם הקץ ואין יודע מתי קץ הפלאות (וינאל יב ו), וזה יסובב הרחקת הלצבות מהאמונה ונטווי רגל, כאשר עינינו רואות בזרות הללו. עם כל זה ינו ה' **ואספתו אל תוך ביתך** זה בית המדרש, וילמדהו אורחות חיים ודרך יסכון אור, לכל יטה מני אורח, ולל ימלאהו אויבו במחשבות וטענות כוזבות, כי אור תורה תלילהו. וזה יהיה על שיתרלה ה' וילרסהו, והוא אומרו **עד דרוש אחיך אותו**. והשבותו לו, פירוש מעלה עליו הכתוב כאילו הוא משיבו מני ארוב:

או יראה שצריך החכם להשתדל עם בני ישראל כזה התורה והמוסר, עד יום פקודה שידרוש ה' נשמתו, ואז הרוח פֶּסוּב אֵל הָאֱלֹהִים (קהלת יב ז). ודקדק לומר **השבותו לו**, שאם ימעדו קרסוליו, לא תשוב הנפש אל האלהים ותלך לחרפות:

ואומרו וכן תעשה. לפי שיש צאלמעוה האדם שלשה דברים, הא' הרכבת הגוף, ב' חלק הרוחני שבאדם, ג' חלק התורה המאורסת לכל אחד מישראל. כנגד הרכבת הגוף – אמר **בן תעשה לחמורו**. כנגד חלק הרוחני – אמר **בן תעשה לשמלתו**, כי בחינה זו תקרא שמלה, כאומרים במסכת שבת (קכג): 'משל למלך שחלק בגדי מלכותו'. וכנגד חלק התורה – אמר **וכן תעשה לכל אברת אחיך**, וקראה הכתוב **אזדה**, כמו שרמז רבי שמעון בר יוחאי (קידושין ב) 'משל למי שנאזדה לו אזדה מי מחזר על מי וכו', כי חלק העולה לאיש זה, הנה הוא אבוד מהעולם, כיון שאין זולתו יכול להשיגו, כאומר בדברי המקובלים, ובצאלמעוה השבתו בתשובה הנה הוא מולא אוחה:

שיראה בעיני אדם שעסק, כשיראה יסורין באים עליו באין עון, ידע כי כמו שראוי לו לעשות לא עשה, ועל זה ענשוהו:

ואומר ונשו אותי מאה כסף, רמז למאה ברכות שחיב לצדך בכל יום, כמו שדרשו (מנחות מג): מאומר (לעיל י יב) וְעָתָה יִשְׁרָאֵל מִהּ יִי אֱלֹהֶיךָ שָׁאֵל, 'אל תקרי מה אלא מאה', ופסוק זה בצעל תשובה נאמר, כאומרם בגמרא (בר"ר כא ו) 'אין ועתה אלא תשובה, דכתיב וְעָתָה יִשְׁרָאֵל מִהּ יִי אֱלֹהֶיךָ שָׁאֵל וגו', ע"כ. שחיב להשתדל להשלימם:

ואומר ונתנו לאבי הנערה, שכולן הם ברכות לה' שהיא **אבי הנערה.** ואומר **כי הוציא שם רע על בתולת ישראל** – שהיא השכינה, שהיא כללות ישראל, והיא מדה העשירית שכוללת מאה, והיא נקראת תורה שבעל פה, כידוע לידועי חן:

ואומר וזו תהיה וגו', פירוש הגם שאין חיוב בתלמוד תורה אלא קביעות עמים, אדם כזה שהוציא שם רע עליה, לריד לשהוד על דלתותיה כל היום וכל הלילה, **לא יוכל לשלחה בל ימיו,** וכזה מצינו להם לרבנותו ז"ל (ויק"ר כה א) שאמר שבעל תשובה אם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמוד שנים, וכן על זה הדרך. וזה בעל תשובה משאר העבירות, אבל מוציא שם רע על התורה, משפטו **בל ימיו עמה ישב,** תורתו אומנתו:

ואומר ואם אמת היה הדבר וגו', פירוש אם אירע כי תורה שלמד זה האיש וזחן זה שאין לה בתולים, היתה תורת מינות שלמדו לדוק ובייתוס (עיי' אבות דר"י פ"ה), ותורה כזו אין זה חוזק והיא חלק רע, לתורה כזו יא' לרמות בה אבן לסוקלה ולחזקה, כאומרם ומתה. הגם כי הן הנה הדברים שילאו מפי הקדוש ברוך הוא, אף על פי כך הכונה לא כן הוא, וכבר אמרו ז"ל (גיטין מה:) על 'ספר תורה שכתבו מין ישרף', **בי עשתה נבלה לזנות וגו' ובערת הרע,** כי זו תקרא חלק רע, ולריך זיעור:

בתולי הנערה, רמז חוזק ועליה והשגות רמות יושגו באמצעותה, ויתבעו עלבונה בבית דין, כאומרם השערה. והוא מה שאמרו בזה (ד"ג פ.) כי 'עתיד הקדוש ברוך הוא לתבוע עלבונה של תורה', וכאומרם במשנה (אבות פ"ו מ"ב) 'אוי להם לבכיות מעלבונה של תורה':

והנה טענת העומד לתבוע עלבונה כתובה לפנינו, כאומרם **ואמר אבי הנערה אל הזקנים את בתי נתתי לאיש הזה לאשה,** פירוש לא נתתיה לעגנה בקרן זוית, אלא להתנהג עמה במנהג אשה, לבל יגרע שְׁאֵרָה פְּסוּתָה וְעִנְיָה (שמות כא י), כמו שמפורשים שלשת הדברים בספר הזהר (תיקונים ו כג): שכולם לריכין לתורה. וישנאה כאן רמז סיבת ההרחקה ממנה, שצאה מאותה בחינה הנקראת שנאה:

וזהו טעם ההרחקה, מפני שלא מלא זה תוקף וחוזק, והוא אומר והנה הוא שם עלילות וגו', לקדק לומר והנה הוא, להעיר כי אין זה אמת, שלא גרם לו אלא השונא השוכן בקרבנו, ואלה בתולי בתי וגו' והיו הדברים ברורים כשמלה, **גמה מעלות וחוזק התורה,** שתחילת כל דבר כל העולם כלו זה נברא (עיי' זהר הקדמה ח"א ה.), בשבילה נברא (עיי' ויק"ר כה ג), וזה מתקיים (שבת פח.), **וכל טובה הצפונה לעולם הבא ואולרות החיים והטוב נקנית בה:**

ואמר הכתוב כי זה יהיה משפט האיש הוא על פי בית דין, ראשונה **ויסרו אותו,** על דרך אומרם ז"ל (בבב"א ה.) 'אם רואה אדם שסורין באים עליו וכו' יתלה בציטול תורה', פירוש על מה שכתב התורה, ונחקרו האחרונים בפירוש דבר זה בטענת הלל 'ביטול' עון גדול הוא, ולמה לא תלה בו עד שלא מלא, וייסוב הדבר הוא, לפי שאין שיעור למה שריד בעסק התורה, כאומרם (אבות פ"ב מט"ז) 'ואין אהה בן חורין להבטל ממנה', והגם

חומר נדרים

כי תדר נדר ליי אלהיך לא תאחר לשלמו כי דרשו ידרשנו יי אלהיך מעמך והיה בך חטא: וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא: מוציא שפתיך תשמר ועשית באשר נדרת ליי אלהיך נדבה אשר דברת בפיך: (כג, כד-כז)

לדקה – אמר **וכי תחדל לנדר,** הגם שאתה בא לדי מיניעת נתינה האדקה, זה יסובב חסרון בממון אבל כך בודאי שלא יהיה חטא, והוא אומרם **לא יהיה בך חטא:**

ואומרם **מוצא שפתיך תשמור וגו'.** פירוש תמתין מלהוציא הגדר מפיק עד שתוכל לעשות, פירוש לקיים הגדר, אז תדור ותקיים הגדר סמוך לנדרך, והוא אומרם **ועשית באשר נדרת.** וכן היה הלל עושה, שהיה מציא קרבנו לעזרה ואמר וכו' (פסחים סו.). או שיעור הכתוב הוא על זה הדרך **מוצא שפתיך תשמור מלדבר,** ותעשה כאלו נדרת לה' אלהיך הגם שאינו אלא נדבה, והוא אומרם **באשר נדרת נדבה** אשר נדבה רוחך, כי משמעות נדבה היא בלב, כאומרם (שמות כה ב) **אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לָבוֹ, נְדָבָה רִחוּ** (שם לה כא):

והיה בך חטא וגו'. פירוש על דרך אומרם ז"ל (שבת כג): 'בעון נדרים מתים אשתו ובניו של אדם' ע"כ. והוא אומרם **והיה בך חטא** לשון חסרון, שעל ידי איחור הגדר יחסר ממנו אשתו שהיא כגופו (בבב"א כד.), או זרעו שהוא גם כן חלק ממנו:

ואומרם **וכי תחדל לנדר לא יהיה בך חטא,** יתבאר גם כן על דרך אומרם ז"ל (גיטין א.) 'אם רואה אדם שנכסיו מאומאמים יעשה מהם לדקה', ועוד אמרו (כתובות סו.) 'מלח ממון חסר'. והנה לפי שחביב על האדם ממונו אין נוח להוציאו, ולזה תבא הסברה לאדם להתחכם לנדר נדר לה', שבזה יהיה לו נוח הרצון לתת מנכסיו, לזה בא דבר מלך והודיעו היואל מחשק ביטול הגדר, והיואל מחשק מיניעת נתינת לדקה כפי המתחייב. ואמר כנגד איחור הגדר – שזה יסובב שיהיה החסרון בו, וכנגד מיניעת נתינת